

УДК 392.77: 397.4

ПРОЯВИ НОМАДИЧНО-ОРДИНСЬКИХ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ УСТАНОВОК РОСІЇ ПІД ЧАС ЇЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ У 2014-2022 РОКАХ

Олександр Кирилюк

В умовах сучасної війни проти України зі всією гостротою проявив себе номадично-ординський характер культурно-цивілізаційних установок Росії. Вона сприйняла їх під час перебування у складі Золотої Орди і проявляла протягом усієї своєї історії. Методологічно врахування даної обставини дає підстави для пояснення того варварства, що його щодня коїть Росія на окупованій у 2014-2022 роках території України. Така її політика, що шокує весь цивілізований світ, є типовою та систематичною, що виключає її випадковість та можливість списати на ексцеси війни, неминучі у будь-якому збройному конфлікті. До таких проявів номадично-ординських культурно-світоглядних установок, які визначають поведінку Росії під час війни проти України, можна віднести антизахідну конфронтаційність, неповагу до конкретної людини та плазування перед «начальниками», почуття тимчасовості перебування на загарбаній території, побутова занехаяність, легке порушення укладених міжнародних договорів, бруталне насилля над мирним населенням, нищення міст та сіл (місць проживання осілого народу), мародерство, відстала некреативну економіку, ідеаціональну культуру, ігнорування реальності та підміна її містифікаціями.

Ключові слова: Україна, Росія, війна, злочини проти людяності, причини варварства Росії,

Вважається, що національний менталітет формується саме під час виникнення державних форм існування нації, причому цей менталітет проявляється не тільки в характерних національних особливостях окремих осіб, але й у світоглядних установках та політичних принципах тієї чи іншої державної нації.

Довго приховуваний росіянами факт формування російської державності у складі Золотої Орди як її улусу, котрому було даровано право збирача податків для Орди з інших земель, що пізніше стали називатися Московією (на чому й зросла Москва як фінансово, так і державно), тепер знає чи не кожний, хто цікавиться історією Росії. Очільників цієї васальної держави призначали ординські царі, даючи їм так звані «ярлик» на правління.

Тобто, у своїх витоках Московська держава формувалась на базі абсолютної рабської відданості своїм сюзеренам як норми, притаманної Золотій Орді. Ця психологія, зрештою, визначає звичку плазування перед тим, хто головніший за тебе та принизливе ставлення до тих, хто стоїть на нижніх сходинках соціальної ієрархії. Звідси йде також вкорінена у сучасну російську свідомість неповага до окремої людини та відсутність у росіян прагнення до особистої свободи, а також невикорінне «низкопоклонство» росіян, передусім відносно першої особи країни - царя, генсека, президента.

М. Бердяєв у своїй праці «Витоки та сенс російського комунізму» зазначає, що російській культурі були притаманні «безмысленность» і «безсловесность» із слабкою культурною думки. Важливим моментом цієї культури був «постійний спротив латинському Заходу». Ця антизахідна риторика становить основну

зовнішньополітичну установку й сучасної Росії. Запозичила Росія й інші риси та культурно-цивілізаційні установки Орди. Розглянемо деякі з них.

Почуття тимчасовості мешкання на території без визначених кордонів.

Серед цих рис - потужні елементи номадичної психології, психології кочівників, котрі не мають почуття «землі», що так притаманна осілим народам. «Росія ніде не закінчується, у неї немає кордонів», - так сам відповів на поставлене російському хлопчику запитання нинішній президент РФ. Зрозуміло, що міждержавні кордони у звичному розумінні слова для кочівників відсутні - для них нове місце перебування є так само тимчасовим, як і попереднє, з якого вони щойно відкочували.

Це почуття тимчасовості перебування на певній території знаходить прояв у побутовій невлаштованості росіян. Мільйони користувачів інтернет бачили репортаж з російського будинку, мешканці якого щоденно виливають власні фекалії собі під вікна. Третина шкіл РФ не має теплих туалетів. Подвір'я російських селян теж не мають ознак любові до землі, де вони живуть - ні садочку, ні квітів.

Недогоровпроможність Росії та грабіжництво як норма війни. До золотоординського спадку Росії дослідники відносять також кричуще нехтування нею своїми зобов'язаннями зв міжнародними угодами. Бісмарк виразив це дуже добре: «Договори з Росією не варті паперу, на якому вони написані». Як тільки дотримання умов угоди ставало Росії не вигідним, вона просто нагло ламала його і починала діяти саме так, як ця угода забороняла діяти. Зворотнім боком такого ставлення Росії до міжнародних угод є нав'язування іншим державам договорів, що явно не відповідають їхнім інтересам. Це, приміром, нерівноправні договори середини XIX ст. із слабим тоді Китаєм стосовно його земель.

Кочові непродуктивні народи знаходили джерело забезпечення себе усім необхідним у першу чергу через грабунок інших народів. Для цього феномену у них є навіть спеціальний термін - «олжа» (здобич). Привласнення культурних та матеріальних цінностей, що належать іншим народам, що мали нещастя перебувати у складі Російської імперії, стосовно України проявилось, зокрема, у перевезенні за наказом царів, всіх цінних архівних історичних документів, літописів та манускриптів до Москви, або усього знайденого в українських землі скіфського золота - до Ермітажу, або вивезенні фресок Золотоверхого Михайлівського монастиря перед його варварським зруйнуванням.

Якщо ж говорити про грабунок матеріальних ресурсів України, то тут достатньо згадати, що у статтях та промовах Троцького та Леніна з неприхованою злобою не раз йдеться про «ситого» українського селянина, у котрого слід забрати хліб, щоб нагодувати голодних росіян, причому з хлібних російських регіонів, де самозабезпечення продовольством не становить ніяких труднощів. Це ставлення до результатів чужої праці як до якогось дарунку небес за часів СРСР видно з термінології М. Горбачова, котрий говорив після збору чергового врожаю в Україні, що в неї можна *взяти* ще кілька мільйонів тонн зерна. Не купити, а взяти, тобто, пограбувати. На початку 1990-х, коли внутрішні союзні товарні стосунки було порушено, виявилось, що на Україну в СРСР було покладено обов'язок утримувати харчами Ленінград - звідти до керівників України з цього міста йшли слізні умовляння негайно постачити йому продовольство, як це було раніше.

Некреативна економіка через відсутність цивілізаційного виклику. Як відомо, кочівники самі майже нічого не виробляли - вони користувались

награбованим та продукцією взятих у полон ремісників. Успадкувавши цю рису, росіяни створили абсолютно вторинні економіку та промисловість Ні СРСР, ні РФ не спромоглися створити власний автомобіль, завод, технологію світового рівня. Як тільки конструкторська ідея німецьких ФАУ - основа радянських ракет, себе вичерпала, російська космічна галузь занепала. Автомобільна промисловість Росії перейшла на збирання у себе машин західних та східних брендів, їхні власні авто не йдуть ні у яке порівняння з сучасними закордонними. Як і кочівники, росіяни користуються продукцією переважно не власних виробників. Справа дійшла до того, що, як повідомила одна керівна особа країни, у РФ відсутнє виробництво навіть цвяхів.

З росіянами наявність великих покладів вуглецевих енергоносіїв зіграла дурний жарт. Не заселяючи та не засвоюючи, як осілі народи, Північ, росіяни за рахунок її вахтової (набігами) експлуатації перетворили свою Середню кліматичну зону щось на кшталт тропіків, де для більш-менш необхідного існування можна й пальцем пальця не ударити. Так відсутність цивілізаційного виклику та потреби дати на нього відповідь настільки розхолодили росіян, що вони припинили виробляти майже все, включаючи згадані цвяхи, з легкістю купуючи всі потрібні речі та послуги за, вважайте, дармові нафтодолари та газові євро. За цих умов величезна кількість санкцій світового співтовариства по відношенню до Росії мають для її економіки катастрофічні наслідки. Її, по суті, зруйновано.

Ідеаціональність культури Росії. Якщо шукати пояснення такому стану економіки РФ, то у першу чергу на думку приходять констатація того, що середньовічний менталітет не міг не відповідати середньовічному типу культури, котрого П. Сорокін у своїй типології культур у книзі «Криза нашого часу» назвав *ідеаціональною*. Він зауважує, що у цій ідеаціональній культурі світовідчуття спрямоване на надчуттєве та надрозумове осягнення Абсолюту, засноване на пануючих ідеях, а всю увагу зосереджено на містичному досвіді.

Ось це «негативне або байдуже ставлення до світу чуттєвих речей» й визначає ту обставину, що для сучасних росіян важливіше «тягнути ніжку» (як це передбачають вправи зі стройової підготовки), ніж реально марширувати вперед. «Містичність» досвіду сучасних росіян полягає у тому, що, ігноруючи реальність, вони вибудовують ілюзорні картини та знаходять фальшиві підстави для своїх дій. Це іноді розцінюється як патологічна брехливість російських політиків чи пропагандистів, і якоюсь мірою воно так і є, хоча від «чистої» брехні, коли брехун знає, що він говорить завіdomу неправду, ці люди щиро вірять у те, що насправді все є так, як вони говорять. Ця риса підступно ввела росіян у таку самообману, котра, зрештою, буде вартувати розпаду сучасної РФ, коли вони та довго і так для себе переконливо говорили про легку перемогу над Україною, що в неї повірили не тільки самі пропагандисти, але й військове керівництво країни, котре тепер чуває собі потилицю, отримуючи щоденні зведенні дані про втрати своїх військовослужбовців та техніки і надаючи накази про відступ з захоплених міст.

З часів Середньовіччя, ясна річ, світоглядний Абсолют у росіян змінився, але суть ідеаціональної культури як «світовідчуття, спрямованого на надчуттєве та надрозумове осягнення Абсолюту, засноване на пануючих ідеях», залишилось. Річ лише у тім, якими стали ці панівні ідеї. Еволюційно релігійні ідеї у Росії були замінені на переключено зрозумілий комунізм марксистського типу.

Тяглість ідеаціональності російського світорозуміння вбачається у повному ігноруванні емпіричної реальності і у новітні часи. Так, події жовтня 1917 року у Петрограді називали пролетарської революцією, хоча насправді пролетарів у тодішній Росії було менше, ніж один відсоток населення. У марксистсько-більшовизмі, писав Бердяєв, пролетаріат перестав бути емпіричною реальністю, бо в якості емпіричної реальності він був мізерним.

Після проголошення Росією суверенітету 1990 року зміст ідеаціональних уявлень змінився. З огляду на дефіцит власних ідей, здатних згуртувати суспільство довела шайки клептократів, відбулося повернення до ідей християнства, але через цілковите підпорядкування російської церкви державній політичній поліції (де не тільки священники, але й патріарх є штатними офіцерами спецслужб).

Провідною ідеєю сучасної Росії стала ідея виключної величч та месіанства російської держави. Насправді під вивіскою російської держави сховалося організоване злочинне угруповання, котре становить собою химерне поєднання кримінальних та спецслужбових структур. Владу у цій державі захопили ті, хто мав би дбати про її безпеку, а не бути самим у виконавчій та інших гілках влади. Ця провідна ідея, яка насправді є квінтесенцією ідеології великодержавного шовінізму, нав'язується громадянам РФ через цілу низку громадських інституцій.

Серед нечисленних ідейних ресурсів у росіян залишився ще один безпрограшний ідеаціональний імідж - перемога над фашистською Німеччиною, показушно-фальшиве відзначення якої росіянами вийшло за межі здорового глузду. Попри реалії, дана перемога стала виставлятися як історична заслуга виключно «русских», начебто у Червоній Армії українці, євреї, якути та інші народи СРСР не воювали, не кажучи вже про вирішальну роль союзників у цій війні.

Абсурд, викликаний повним ігноруванням росіянами емпіричної реальності, дійшов до того, що ними було заявлено, що вони перемогли б німців і без будь-якої допомоги з боку інших народів. Це при тому, що половину алюмінію для літаків в СРСР постачали США, а без єдиних на Союз двох американських верстатів, які виготовляли поворотний механізм башт танків, випуск танків взагалі був би неможливим. Цей феномен російського сьогодення отримав назву «победобесия».

Недовіра до раціонального осмислення фактів, притаманна ідеаціональній культурі, у купі з ігноруванням очевидних фактів у сучасних росіян проявляється у нездатності дати критичну оцінку своєму президентові. Навіть тоді, коли вони не можуть назвати жодного досягнення країни за роки його правління, визнають, що рівень їхнього життя низький, та вказують на недоліки внутрішньої політики вони, як це видно з вуличних інтерв'ю, ніяк не пов'язують це з першою особою їхньої держави і майже завжди говорять, що вони його підтримують та вважають, що він все робить правильно. Заради справедливості слід визнати, що не всі сто відсотків росіян такі, і серед матерів після масової мобілізації на адресу того, хто послав їхніх мобілізованих синів на вірну загибель, вже звучать прокляття.

Кочівницький експансіонізм Росії. Чи не найбільш сильним за своїм впливом на історію та політику Московії, а згодом – Російської імперії був такий ординський спадок, як експансіонізм. Його засвоєння та практична реалізація ґрунтувалась на переконанні у тому, що значущість та сила держави визначається величиною її території. Кочівницький та російський імперський експансіонізм ріднить та обставина, що нові землі продуктивно майже не засвоювались, а

користування їхнім багатством мало хижацький характер. Слід відверто сказати, що історія не знає прикладів такого гігантського розширення державних кордонів, якого демонструє Московська імперія. За декілька століть маленьке князівство з території сучасної Московської області перетворилось на державу, що зайняла одну шосту поверхню суходолу.

Землі, на які було спрямовано експансіоністські устремління Росії, не були безлюдними пустелями, і тим не менш московітам вдавалося, хоча і не без проблем, закріпитися там та, зрештою, залишитися. Ті землі, в основному на схід від Москви, де не було традицій державності, просто оголошувались російськими, а ті, де держави існували вже тривалий час, перетворювались на васальні землі або ділилися.

Так, розпочавши з поділу України разом з Польщею, згодом Росія поділила й саму Польщу з подальшим загарбанням майже усієї її території. На основі цієї політики поділу країни шляхом утворення на її власній чи на прикордонній території її «фейкових» двійників Росія та згодом СРСР здійснювали окупацію сусідніх земель з подальшою їх анексією, прихованою чи відвертою. Зрештою, справа дійшла до поділу цілої Європи, коли на півстоліття було поділено Німеччину, а країни Східної Європи перетворені на банальних васалів з офіційним розміщенням в них управлінь КДБ навіть з офісними вивісками на будинку.

Як бачимо, експансіонізм Росії та її прагнення до привласнення захоплених територій носить маніакальний характер, котрому немає аналогів в історії. Англійці воювали з французами, французи - з німцями, але ж при цьому англійці ніколи не хворіли маячною пошитою французів на англійців, а французи - зробити з виноробної долини Рейну виноробну провінцію Бордо або зробити цей регіон «Рейнським Божоле».

Які ж стратегії використовували російські, щоб перетворити чужі землі з «иногородцями» на свої, а населення – на росіян за національною самосвідомістю?

Стратегія вовка та удава. На мій погляд, однією з причин успіхів у поглинанні Росією сусідніх народів та народностей полягає у поєднанні агресивної жорстокості та мирної експансії. На відміну від європейських метрополій, російські колонії не були для неї заморськими землями, і сам російський колонізатор дуже відрізнявся від типового європейського плантатора у пробковому шоломі, котрий нагайкою б'є на своїх колоніальних плантаціях поневолених ним аборигенів.

Одночасно з мирною експансією Росія вдавалась до військових акцій. Більш того, ці акції завжди відрізнялись звичаєм жорстокістю, від якої завмирав у жаху цивілізований світ. Це дикунське варварство росіян аналізувалось К. Марксом («Зверства русских в Туркестане») та було документально описане учасником «покорення» Кавказа Л. Толстим («Хаджи-Мурат»). У ряду диких вчинків Росії – знищення О. Суворовим усіх мирних мешканців Ізмаїлу та вбивство двадцяти тисяч повсталих варшав'ян, включно з жінками та дітьми. З новітньої історії можна назвати тотальну руйнацію росіянами міста Грозного, де загинуло не менше ста тисяч городян, переважно етнічних росіян, де тисячі людей повільно помирили під завалами будинків, не отримуючи, не дивлячись на їхні відчайдушні крики, ніякої допомоги від російських військових. З української історії ми можемо згадати Батурина, Запоріжську Січ, вбивства мирних киян муравйовськими бандитами у Києві у 1918 році тільки за те, що вони говорили українською чи злочини

внутрішніх радянських військ на західних теренах у повоєнний період,

Цю стратегію експансії можна порівняти з діями *вовка та удава*. Перший шматує свою жертву та пожирає ці шматки, другий - поступово стискує її, і коли вона вже не здатна ковтнути хоч трохи повітря свободи, повільно її поглинає.

Вовк під овечою шкірою. Прикладом підкорення корінних народів військовими методами є примушення Росії до мирної угоди з нею одного з юкагірських племен на Чукотці – племені омоків, котрі спочатку чинили збройний спротив обкладанню їх ясаком (податком), але зазнавши поразки у бойових зіткненнях у 1643 році, вони погодилися на всі умови росіян і перейшли у підданство російського царя.

Іншу стратегію використовували колонізатори, якщо збройний опір аборигенів був досить сильним. За кілька десятиліть колонізації шляхом поступового просування вглиб Чукотки росіяни вийшли на етнічні землі чукчів, котрі відмовились підкоритися та чинили загарбникам серйозний опір. Перші дослідники звірств московитів на Чукотці писали, що внаслідок цього цілі народності цієї землі було знищено. Разом з тим спротив чукчів мав відчутні наслідки для росіян. Командири їхніх загонів загинули, значними були й втрати живої сили. Це, зрештою, змусило росіян відступити – на початку другої половини XVIII ст. росіяни почали евакуацію з Чукотки військ та пришого населення. Форпости російської колонізації припинили існування.

Але після того, як війна на знищення та акції залякування не дали бажаного результату, російська влада поміняла стратегію. Шляхом підкупів та умовлянь вона схилила чукчів на визнання ними російського підданства, натомість припинила втручання у всі внутрішні справи чукчів – вони жили за своїми законами та судилися своїми судами. Відновлення повноцінної російської присутності розпочалося лише наприкінці XIX-го століття. Разом з тим колонізатори принесли до чукчів заразні венеричні хвороби та алкоголізм. Згодом цей народ все більше русифікувався, втратив власні імена, у більшості випадків забув мову, і лише деякі елементи етнографічних особливостей чукчів збереглися внаслідок відповіді на особливостей їхнього господарського укладу та специфічного клімату.

Таке «шароварне» національне буття малих та великих народів, що їх Росія у той чи інший спосіб залучила до свого складу, цілком влаштовує імперських асиміляторів, оскільки за своїм суттєвим змістом воно ставало все більш зросійщеним. Подібну стратегію асиміляції під виглядом дружнього ставлення та невтручання у внутрішньонаціональне життя можна назвати стратегією «*вовка під овечою шкірою*». Україна зазнала не менше трьох подібних атак на свою національну ідентичність і самобутність, погоджуючись на співіснування з Росією у рамках запропонованих нею начебто привабливих та цілком прийнятних умов. І кожного разу таких «со-юз» (слово, однокореневе із словом «узник») з часом закінчувався національною бідною для українців з неоправданими суттєвими втратами свого національного буття та людського капіталу. Погодження на «дружні» пропозиції Москви за своїми результатами стали фатальними історичним помилками України. Роль «овечої шкіри» на спині Росії-вовка відігравали тимчасові періоди українізації, котрі вводили українців в оманливу віру у можливість національного українського буття у складі Росії.

Маски скинуто: агресивна війна проти України як останній

відчайдушний аргумент Росії. Події 2004-2005 років («Помаранчева революція», перший Майдан), які продемонстрували усьому світові вищу міру рішучості українців у відстоюванні демократії, змусив, зрештою, Росію використати останній метод підкорення України – війну, планування та підготовка якої розпочалася ще до того, як президентом України став проросійський кандидат. Узагалі, силовий сценарій відновлення СРСР почав готуватися російськими спецслужбами відразу після його зникнення з політичної мапи світу.

Очевидними ознаки підготовки війни проти Росії стали у 2008 році, після війни РФ проти Грузії. Вже тоді один з очільників РФ на фоні військових кораблів у морі зробив заяву з прямими погрозами Україні. Одночасно Росія через проштовхнутого через демократичні інституції проросійського президента та широку мережу агентів впливу докладала максимум зусиль, щоб послабити Україну у військовому плані.

Справа дійшла до того, що Службу безпеки України та Міністерство оборони очолили громадяни Російської Федерації. Вони зробили все, щоб звести обороноздатність України до нуля. За допомогою українських військових, що менш за все думали про захист України, вони розбазарили військове майно на мільярди доларів. Так, відомо, що танки бартером обмінювались на джипи для цих начальників у пропорції «три мільйони доларів на шістьдесят тисяч доларів», запасні двигуни літаків розбирались на кольоровий металобрухт, а призов до армії було взагалі скасовано.

Зрештою, це призвело до того, що на момент початку першої стадії російсько-української війни кількість боєздатних частин Збройних сил України налічувала не більше однієї дивізії (приблизно шість тисяч вояків) та вкрай обмежену кількість бронетехніки. У перші часи вторгнення Росії на Донбас, як розповідав тодішній голова Радбезу Олександр Турчинов, ми були змушені ганяти по колу ешелони з технікою для створення видимості, що її є більше, ніж було насправді.

Утім, поки при владі залишався Віктор Янукович, у Росії зберігалась можливість обійтися і без прямого військового втручання в Україні. Цей маріонетковий політичний діяч розпочав реалізовувати план РФ по створенню в Україні авторитарного режиму, в умовах якого їй було б значно легше відновити свою гегемонію в Україні з подальшою її реколонізацією. Слід визнати, що українці у своїй більшості доволі кволо, якщо не байдуже, ставились до очевидних ознак втягування України під крило Росії.

Цю байдужість зникла, коли терпечь в українців увірвався, формальним приводом чого стала відмова В. Януковича від інтеграції у Європейський Союз. Епопея Майдану палаючих шин закінчилась ганебною втечею промосковського «золотобатонного» президента до Росії, де він «влачит жалкое существование» політичного вигнанця, і «Небесною сотнею» розстріляних владою незброєних протестувальників.

Україна переживала гостру політичну кризу, коли з легітимних органів влади залишилась лише Верховна Рада. Передавши її голові О. Турчинову всі повноваження виконавчої влади, у тому кодї й президентські, Україна почала готуватися до виборів нового президента. У цей час пик політичної кризи Росія скористалася моментом та почала процес відторгнення від України Криму, і трішки

пізніше - Донбасу.

У червні 2014 року президентом України було обрано Петра Порошенка, котрий, попри деякі помилки своєї політики, зробив для України на своїй посаді більше, ніж усі його попередники. Але головне досягнення П. Порошенка полягає у рішучому розвороті від Росії у бік цивілізованої Європи та проголошення повернення України до вільної сім'ї демократичних народів пріоритетною метою розвитку нашої держави. Україна вислизала з рук Москви, і - назавжди.

Для Росії це був справжній психологічний шок. Істеричну, необдуману, імпульсивну реакцію Кремля можна зрозуміти - майже досягнувши своєї омріяної цілі, маючи у активі «свого» президента України, агентів впливу в українських державних органах влади, знищену українську армію, розперезані у своїх українофобських акціях проросійські політичні сили, прапори Російської Федерації не тільки на окупованому Донбасі та анексованому Криму, але й у «поки ще» українських Харкові та Одесі, успішно розпочате пряме поглинання території України - і раптом все це незворотньо зникло.

Розрахунок Кремля був такий - блискавична війна із захопленням Києва, фізичним знищенням вищого керівництва України та свідомих українців, придушення протестів поліцейськими міражами (перші російські загарбники везли з собою поліцейські кийки та щити) та парадом перемоги на Хрещатику (для цього вони везли з собою ще парадну форму) з наступною ліквідацією України як незалежної держави, включно із її назвою, котру планували заборонити навіть згадувати, та майже повною її анексією.

Ці відверто геноцидні плани, котрі супроводжувались закликами «вбивати, вбивати, вбивати» українців і «топити, топити, топити» українських дітей на державних телеканалах РФ оголили всю вікову ненависть народу рабів до вільних людей (переважна більшість росіян з ентузіазмом та хороводами біля мумії червоного вождя їхнього здичавілого племені підтримали рішення свого керівництва знищити Україну).

Прояви номадично-ординських культурно-світоглядних установок Росії під час її війни проти України. Головним для нашого розгляду цих подій є та обставина, що в умовах війни проти України зі всією гостротою проявив себе номадично-ординський характер Росії. Методологічно врахування даного спадку дає підстави для пояснення того варварства, що його щодня коїть Росія. Така її політика, що шокує весь цивілізований світ, є типовою та систематичною, що виключає її випадковість та можливість списати на ексцеси війни, неминучі у будь-якому збройному конфлікті. Саме цими міркуваннями керувались всі ті країни, котрі, прагнучи ізолювати РФ - від виключення її з міжнародних організацій та об'єднань до заборони відвідування росіянами їхніх країн та відмову надання будь-яких послуг - ввели проти неї найбільшу кількість санкцій, що саме за себе говорять про те, до якої глибини падіння припустилася ця країна.

До таких проявів номадично-ординських культурно-світоглядних установок, які визначають політику Росії під час війни проти України, причому, явних, можна віднести наступне:

1) *Антизахідна конфронтаційність.* Вона у Росії ніколи не припинялась, але після краху планів бліцкригу та розгрому українською армією професійної армії РФ спалахнула з новою силою. Наочним, хоча й карикатурним проявом цього були

виступи краснодарських бабусь, котрі демонстративно палили прапорці США або «прикрашення» російськими власниками «Мерседесів» та інших авто західного виробництва написами «Можем повторить» або «На Берлін!».

Пояснюючи свої військові невдачею тим, що Росія, мовляв, воює не проти України, а проти західного світу в цілому, проти усієї НАТО, російські пропагандисти навмисно замовчують ту обставину, що з осудом російської агресії проти України виступив весь об'єднаний в ООН цивілізований світ. У цій організації пряму підтримку РФ надали лише світові ізгої (при позитивному у цілому ставленні до України деяких великих країн, таких, як КНР, котра згодом прямо закликала Росію припинити війну). Так що не тільки Захід, але й Схід та Південь сприйняли дії РФ як неприпустимі у сучасному світі акти варварства.

2) *Неповага до конкретної людини та плазування перед «начальниками».* Ця ординська риса на фронтах російсько-української війни повною мірою проявилась у ставленні росіян до своїх загиблих та поранених. Вони кидають трупи своїх солдат на полі бою, більш того, навіть відмовляються забирати зібрані українськими поховальними командами та завантажені у вагони-холодильники останки своїх вояків. У цьому вони цивілізаційно стоять навіть ще нижче за первісні дикі племена, які до своїх полеглих ставилися з повагою.

Ще одним проявом цього є ставлення до забраних до збройних сил Росії мобілізованих. По-перше, їх, як бродячих собак гицелі, відловлюють на вулицях та відразу відправляють на фронт. По-друге, після вивезення на передову лінію їх кидають напризволяще, залишаючи без їжі та води та майже без набоїв. Так до власних воїнів не ставилась навіть Орда.

Природжене сліпе плазування перед начальством, «чинопочитання» росіян можна побачити у тій рабській покірності, з якою мобілізовані їдуть за наказом міжнародних злочинців на фронт, у фактах відмови матерів від своїх взятих в українській полон синів, у звинуваченнях в їхній загибелі чи каліцтві не власних урядовців-злочинців, а України, куди вони прийшли як окупанти.

3) *Почуття тимчасовості перебування на загарбаній території.* Цю рису номадично-ординського спадку ми бачимо у ставленні росіян до «вновь приобретенных территорий». Жоден з відтятих у сусідніх країн регіонів під владою росіян не став процвітати. При ставленні росіян як кочівники до власних земель, важко очікувати, що вони почнуть робити рай на землі на землях чужих. Колись квітуча Абхазія зараз становить собою зарослі будяками і самосіяними деревами руїни, серед яких блукають озброєні бандити. Придністров'я ледь животіє на подачки Кремля, з ОРДЛО вивезені цілі заводи, шахти затоплено, на всьому «лежить печать мерзости запустения».

До речі, одна з причин, чому кремлівський диктатор помилився у своїх надіях на підтримку населення на тих територіях України, куди він вдерся у 2022 році, котра до 2014 року у східних регіонах була достатньо сильною, це те, що воно за вісім років побачило, що насправді несе з собою прихід «руського мира».

Кочівницьке почуття відсутності кордонів, твердження, що Росія ніде не закінчується, обернулось для цієї країни тим, що на сьогодні вона не має міжнародно визнаних границь, і це стосується не тільки України, але й усього периметру РФ. Для неї це означає, що та дикунська легкість, з якою вони ігнорували державний кордон з Україною, дозволяє всім бажаним сусідам так само вчиняти й

з нею самою.

Цілком передбачено після російської анексії частини України про колись загарбані росіянами свої території почали говорити в Японії, у Прибалтиці; у Фінляндії активізувались сили, котрі ставлять за свою мету повернення етнічних земель Суомі, тієї самої колишньої Карело-Фінської республіки, проте мова йде вже не про «воз'єднання» її з Фінляндією з входженням останньої до складу СРСР (РФ), а навпаки, про приєднання її до Фінляндії. Заговорили в Європі й про протиприродний ексклав Росії в Європі - Калінінградську область, права на яку заявили неурядові представники Польщі (генерал, экс-командувач сухопутних військ Вальдемар Скішпчак), блогери Чехії та молодіжні організації Німеччини. Подібні претензії мають підстави у тому, що термін передачі цієї області до складу РРФСР, 49 років, юридично не є передачею земель навечно, вічна передача юридично оформлюється на 99 років, як це було з Аляскою, тому заяви Росії про повернення цього штату знову у володіння Росії є з міжнародно-правової точки зору абсолютно безпідставними. Повернення Польщі та Японії їхніх земель секретар РНБО Олексій Данилов назвав «історичною справедливістю».

Побутова невлаштованість росіян як наслідок відчуття тимчасовості перебування на певній території після вторгнення в Україну усвідомилась й самими окупантами. Хоча надпис на зруйнованому будинку начебто у Бучі, написаний начебто російськими окупантами «А хто вам дозволив так красиво жити?» після перевірки вважається провокативним вкидом самих росіян і датується 2018-м роком, тим не менше його сенс недалекий від істини.

З перехоплених розмов російських окупантів відомо, що вони дивувались наявності великої кількості нової побутової техніки в домах українців, з деякими зразками якої вони були просто незнайомі: мешканці одного з багатопверхових будинків в шойно звільненому від росіян українському містечку на камеру дивувались, що, взявши багато речей, у всіх них росіяни не забрали пілососи-роботи, вочевидь, не маючи уяви про їхнє призначення. Окупантів у 2022 році дивують асфальтові дороги та вуличне освітлення в українських селах, а ще до великої війни росіян (озвучив це російський співак Гарик Сукачов) дивували доглянуті цвинтарі з квітами на могилах біля них та хрести при в'їзді до них, а також добротні капітальні будинки з теплими туалетами. Анекдотично, але унітаз деякі військові (не оленяри з тундри!) «великої та могутньої» Росії вперше побачили лише в Україні - про яку «цивілізовану» націю після цього можна говорити? Як було «брудне москальство» (В. Белінський) у ХІХ-му столітті, так і залишилось у ХХІ-му.

Недоговороспроможність та грабіжництво як спадкові ординські риси Російської Федерації під час повномасштабної війни проявилися на повну силу - за час війни станом на листопад 2022 року нею було порушено не менше 400 міжнародних угод та конвенцій. Серед них - Статут ООН, Конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму, Конвенція ООН щодо запобігання злочину геноциду та покарання за нього, корпус конвенцій, що регулюють закони та звичаї війни, Міжнародна конвенція для захисту усіх осіб від насильницького зникнення, Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція ООН з морського права, Заключний акт НБСЄ 1975 року, Європейську конвенцію про

захист прав людини та основоположних свобод, Статут Ради Європи та інші.

Особливо цинічним є брутальне порушення Російською Федерацією так званого «Великого» Договору з Україною, за яким вона взяла на себе обов'язок поважати суверенітет та територіальну цілісність України, а також - умов Будапештського Меморандуму, де Росія разом з деякими іншими державами ставала гарантом безпеки України. Відразу після окупації Криму росіяни розірвали Договір про перебування Чорноморського флоту РФ на території України.

Про поведінку російських військових можна було з точністю сказати ще і до початку війни, адже навряд чи їхні звички змінилися з часів чеченських воєн або нападу на Грузію у 2008 році. Солдат з вкраденою золотою ложкою, генерал, що тягне на причепі поцуплену яхту, рулони килимів на вантажівках - майже таку ж саму картину ми побачили й в Україні, тільки з однією суттєвою відмінністю - часто все це награбоване у мирних наших громадян майно - пральні машини, холодильники, мікрохвильові печі, килими, телевізори та інша побутова техніка - було розкидане серед мертвих тіл російських солдат та погорілої техніки та бронетранспортерів. Убогість росіян дійшла до того, що вони тягнули додому навіть унітази та собачі будки (!).

Коли така ганебна поведінка російських солдат стала відома світовій громадськості, офіційні органи РФ замість того, щоб засудити мародерів хоча б формально, почали їх виправдовувати, говорячи, що ці дії були не грабунками, а захопленням військових трофеїв, Трофеїв у вигляді брудних трусів, унітаза та собачої будки - додамо ми. Втім, взяття таких трофеїв, судячи з усього, є для російських солдат нормальним явищем - саме труси та і виламані з палуби унітази стали військовою здобиччю російських моряків на захоплених у листопаді 2018 року біля Керченської протоки українських кораблях;

Тим з росіян, кому все ж вдалося відправити награбоване додому, уникнути звичної для «шелудивих псів злочинної війни» долі часто-густо не вдавалося: показово, що дагестанці, які відіслали додому найбільшу кількість (за вагою поштових відправлень) награбованого в українців майна зазнали також й найбільших втрат серед всіх регіонів РФ. Як говориться, «баш на баш».

Мародерство солдат РФ в Україні не знаходить офіційного засудження з боку їхньої держави тому що вона сама займається цією ганебною справою. Ще до великомасштабної війни влада РФ спробувала відсудити собі золоту колекцію з Криму, котра на час вторгнення РФ перебувала на виставці за кордоном. Залишаючи Херсон у листопаді 2022 року окупанти вивезли з нього такі культурні цінності, як пам'ятники, картини, книги тощо. Одночасно росіяни переправили до Криму херсонські міські автобуси та тролейбуси, карети швидкої допомоги та пожежні машини. На потік було поставлено вивезення українського збіжжя. Літо цього року було для кримчан багатим на фрукти та овочі - російські бандити вилучали вирощену нашими фермерами продукцію безоплатно або за безцінь, чим хизувалась міжнародна злочинниця, російська пропагандистка вірменського походження, яка забезпечила собі майбутнє довічне ув'язнення закликами бомбити громадянську інфраструктуру України, абсолютно «по-воровски» твердячи про «наши херсонские помидорчики».

Некреативність економіки Росії в умовах повномасштабної війни показала себе у тому, що, розраховуючи на те, що Україну буде захоплено за лічені дні, вони

не накопичили достатньо озброєння та амуніції. Розпочати термінове виготовлення, скажімо, ракет, якими вони обстрілювали українські міста, вони теж не можуть - припинення постачання тайванських чипів для них цілком заморозило цю галузь ВПК РФ.

Що стосується військового літакобудування і танкобудування, то виробництво Росією сучасних зразків переносилось з року в рік, і багато з них, ще не почавши масово вироблятися, вже стали морально застарілими, а їхнє серійне виробництво так і не розпочалось. Ті ж одиничні екземпляри танків або артилерійських систем, яких Росія відправила на фронт, були дуже скоро знищені українськими героями. Якість нового озброєння російської армії виявилася значно нижчою від заявленої, що показали факти збиття ППО ЗСУ найсучасніших гелікоптерів «Алігатор» так само легко, як і старих вертольотів.

Більш того, «частково мобілізованим» пропонується за свої гроші купувати амуніцію та форму - виявилось, що запасів форми у російській армії просто немає, більш того, невдалі спроби закупити у жовтні 2022 року за кордоном півмільйона комплектів зимової форми показали, що у РФ немає й фабричних потужностей для її виробництва.

За повідомленнями ЗМІ, дві третини цих відірваних від мирної праці непідготовлених до війни громадян РФ голодують без їжі та води у лісопосадках України, де їх накриває українська артилерія, що призводить до їхньої масової загибелі у катастрофічних масштабах - до тисячі на день. Дійшло до того, що російська армія почала видавати своїм солдатам зброю позаминулого століття - гвинтівки Мосіна, що поставило її у ряд найбільш злидених армій світу, нижче навіть за армії нерозвинутих африканських країн.

Про товари широкого вжитку годі й говорити - після уходу багатьох виробників на виконання санкцій за агресію РФ проти України з російських ринків росіянки залишилися без засобів гігієни, чоловіки - без ручних годинників та різних гаджетів - у самій Федерації нічого з цього не виробляється.

Ідеаціональність російської культури за воєнний час виявилась у систематичному викривленні фактів, а говорячи по простому, брехні стосовно ситуації на фронтах з Україною та створенні симулякрів, вигаданих, уявних описів реальності з підміною понять, де поразки російських військ виставляються як «зайняття більш вигідних позицій» чи «жести доброї волі».

Емпірична реальність не привертає уваги росіян і вони не рахуються з нею і у випадках проголошення частини окупованих територій України «російськими». Їх цілком задовольняє формальне знакове позначення у принципі абсолютно невідповідної цим знакам реальності, як от вивішування російських прапорів чи бігбордів з виславленням Росії, хоча по суті російськими внаслідок цього Херсонська чи Запорізька області аж ніяк не стали.

У межах такого типу культури росіянами створюється перекручене уподібнення реальності, зосередження на містичному досвіді, притаманне культурі Середніх віків, є невід'ємною частиною й теперішнього російського світосприйняття. У поєднанні з некритичністю та нерациональністю мислення, це дає фантазмагоричну картину, котру малює собі пересічний росіянин. З початком війни він щиро повірив у «бойових» комарів, що їх використовують проти росіян українці, а талановитий режисер, аде суцільний негідник у тридцятому поколінні

розповідає у своїй програмі «Бісогон» про вживлення у тіло росіян разом із вакциною проти коронавірусу й містичних «чипів», за допомогою яких «кляті американці» будуть подавляти волю та керувати їхньою поведінкою. Така нісенітниця виявилась настільки неприйнятною навіть для задуреної Росії, що цього режисера вигнали разом з його бісами з російського телебачення, хоча ніякої громадської реакції на явно санкціонований спецслужбами Росії виступ представника РФ в ООН про «бойових комарів» не трапилось.

Такі самі моменти містифікації дійсності ми бачимо у знаходженні росіянами хоч якогось виправдання своєї агресії проти України. Легітимно обраний усім народом президент та вся влада України оголошується росіянами «неонацистами», у відповідності до чого мету спеціальної воєнної операції Росії в Україні вони формулюють як «денацифікація» України, котру, щоправда, після поразок на фронтах замінили на «звільнення Донбасу».

Аналогічним чином вживання росіянами слова «звільнення» для військових дій, спрямованих на невибіркове фізичне знищення мирних українців під тисячами ракет, бомб, мін та снарядів виглядає вже абсолютним затьмаренням свідомості громадян РФ, але це цілком відповідає тому типу домінуючої в РФ типу культури, котра сприйняти реальність такою, якою вона є насправді, за визначенням нездатна.

Висновки.

Жорстока та безжальна війна, розв'язана Росією проти України є її останньою та безперспективною спробою відновити своє панування в Україні. Росією відкинута всі стратегії повзучої експансії та асиміляції, окрім стратегії *вовка*. Цілі керівництва РФ, озвучені проплаченими пропагандистами Кремля, мають всі ознаки злочину проти людяності - геноциду, оскільки в них прямо поставлене завдання знищити українців як народ (що і є сутністю геноциду), а власне Україну стерти з лиця Землі.

Ординський культурний спадок проявився також у звичному для росіян патологічно жорстокому ставленні до мирного населення. Як і ординці, сучасні росіяни толерантно ставляться до мешканців міст, які не чинили спротиву (скажімо, Херсон), але безжально нищать жінок, дітей і старих у тих містах, які стійко їм протидіяли (весь світ здригнувся від того, що вчинили російські вирошки з Маріуполем). Зазнаючи поразки від української армії, якою зараз захоплюється весь світ і не будучи спроможними завдати їй поразки, російські війська почали дотримуватись тактики «випаленої землі», зруйнувавши вщент сотні українських сіл, міст та містечок. Скаженіючи від безсилої злоби, росіяни в Україні вбили тисячі мирних українців не тільки внаслідок варварських обстрілів, але й розстрілявши їх після катувань та згвалтувань, або просто на вулиці. У звільнених містах та селах виявляють сотні могил з тілами безвинних жертв кремлівського варіанту класичного фашизму. Як і ординці, сучасні варвари з Росії полюють за людьми. Сотні тисяч українців примусово вивезено до східних областей РФ, серед них - біля двохсоттисяч наших дітей.

Усім ясно, що після цього ставлення України до Росії не нормалізується ще довгі роки, можливо, століття - таке ніколи не можна забути. Наслідком цього є те, що Україна вже ніколи не припуститься тих фатальних помилок, яких вона зробила у минулому, погоджуючись на зближення та союз з Росією, оскільки це завжди

закінчувалось посиленням асиміляційних процесів в Україні. Натепер Україна назавжди відірвалась від Росії і пішла «геть від Москви» (Микола Хвильовий) до сім'ї цивілізованих народів світу.

Oleksandr Kyrylyuk

NOMADIC-HORDE CULTURAL AND CIVILIZATIONAL FEATURES OF RUSSIA IN THE WAR AGAINST UKRAINE IN 2022

During the modern war against Ukraine, the nomadic-hordeic nature of Russia's cultural-civilizational features showed himself with all the sharpness. Russia adopted these features when it was part of the Golden Horde and manifested them throughout its history. Taking this circumstance into account makes it possible to find an explanation for the barbarism that Russia perpetrates on the territory of Ukraine occupied in 2014-2022. This policy of the Russian Federation shocks the entire civilized world. Such policies are typical and systematic, not the isolated excesses of war, which are inevitable in any armed conflict. To the manifestations of the nomadic-horde cultural attitudes of Russia, the author attributes such features as anti-Western confrontationalism, disrespect for the individual and submission to the "superiors", belief in the temporaryness of the stay at the occupied territory, domestic neglect, easy violation of concluded international agreements, brutal violence over the civilian population, destruction of cities and villages (places of settled people), looting, backward uncreative economy, ideational culture, ignoring reality and replacing it with mystifications.

Keywords: *Ukraine, Russia, war, crimes against humanity, causes of barbarism in Russia*